

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

вул. Громницького,1, м. Тернопіль, 46018, тел., факс 43-57-83, код : 02139788 e-mail : admin@ippo.edu.te.ua

---

« 30 » __10_ 2017 р.

№ 01-02/1044

**Керівникам місцевих органів
управління освітою, методичних
установ,
головам об'єднаних територіальних
громад**

***Про методичні рекомендації щодо реалізації обласної
програми впровадження Української Хартії вільної
людини в навчальних закладах Тернопільської області
на 2017-2020 роки***

Адміністрація інституту надсилає для практичного використання методичні рекомендації щодо реалізації обласної програми впровадження Української Хартії вільної людини в навчальних закладах Тернопільської області на 2017-2020 роки (додаток на 5 арк.).

Просимо довести їх до керівників навчальних закладів та педагогічних працівників.

Директор

О.М. Петровський

Мисик 43 57 83
Хома
Тимчишин

Методичні рекомендації щодо реалізації обласної програми впровадження Української Хартії вільної людини в навчальних закладах Тернопільської області на 2017-2020 роки

Школа – це майстерня Людяності!
Школа – це майстерня Гуманності!
Школа – це Співтовариство учителя і учня!

Школа – це Храм!

Одним із найголовніших національних завдань є виховання свідомих громадян, які не боятимуться відповідальності й візьмуть свою особисту долю, як і долю країни, у свої руки, стануть носіями нових цінностей і творцями нової України.

Обласна програма впровадження Української Хартії вільної людини в навчальних закладах Тернопільської області на 2017-2020 роки, затверджена рішенням Тернопільської обласної ради від 02 серпня 2017 року №693, є однією з ефективних шляхів реалізації вище поставленого завдання, Концепції Нової української школи, а також покращення взаєморозуміння між освітянською спільнотою та громадськістю з метою сприяння становлення соціально-розвиненого демократичного суспільства.

Автори Української Хартії вільної людини зазначають: «Наріжними каменями нашої Хартії є три прості думки: Перше - відповідальність за своє життя, а отже, його успіх, добробут і щастя нікому не може бути переданою. Ми самі несемо відповідальність за себе. Друге - мораль і духовні цінності не можуть бути відкладеними на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні. Третє - ми будуємо те, що уявляємо, а отже, від глибини, масштабу і творчого хисту нашої уяви залежить наше майбутнє». Фактично ініціативна група «Першого грудня» вбачає своєю місією встановлення в країні "правил гри", які базуватимуться на загальнолюдських цінностях, і які сьогодні є затребуваними українським суспільством.

Євген Сверстюк, один із авторів Хартії, зазначає: «Ми повинні відвернутися від імперії, побудованої на утилітарних цінностях та карликуватих кремлівських ідей відновлення імперії зла, а повернутися до традиційних українських цінностей: любові та служіння заради спільної справи».

Упровадження Програми в навчально-виховний процес сприятиме

усвідомленню учнями важливості таких понять, як свобода особистості та її самореалізація, повага до рідного краю, утвердження європейської християнської культури життя. Ці принципи є базовими для дієвого, творчого розвитку власного майбутнього та майбутнього держави загалом. Десять груп компетентностей, зазначених у Концепції Нової української школи, на яких буде ґрунтуватися нова шкільна програма, є віддзеркаленням десяти напрямів Української Хартії вільної людини, за якими треба працювати кожному українцеві, аби жити як вільна людина у вільній країні. Отже, всі люди не просто створені вільними, вони повинні вірити у свої сили, а українці повинні не лише плекати національну гідність, а й працювати на Україну, не допускаючи обмежень людських прав.

Проведення визначених Програмою заходів в значній мірі приведе до змін пріоритетності в громаді, утвердження переваги духовності, гідності, поваги до співгромадян та власної відповідальності за спільні дії на противагу споживацькому ставленню до оточуючого світу.

Педагогам слід пам'ятати, що Україна знаходиться на шляху реформ, здійснення яких потребує не один рік, тому основи, що закладаються сьогодні, будуть реалізуватися протягом ще багатьох років. Молодь є енергійною рушійною силою, якій належить визначальна роль у розвитку суспільства. Українська молодь налаштована на реформаторські зміни в країні і наполегливо долучається до їх реалізації.

В інтегрованому світі інтереси сучасного юнацтва істотно відрізняються від тих, які були у молоді 10-20 років тому. Нове покоління зростає у добу прогресу в електроніці і техніці, у нових економічних, соціальних та політичних умовах. Під час суспільних перетворень, що відбуваються в Україні, перед викликами, що постали перед нашою державою, значно підвищилася значущість для молоді таких життєвих цінностей, як державна незалежність, демократичний розвиток України, національно-культурне відродження, свобода слова, демократичний контроль за прийняттям державних рішень, участь у політичному житті.

Для молодого покоління питання гордості за країну є природним: молодь не відокремлює себе від незалежної України, вона є її частиною. Українська молодь стала повноправним учасником міжнародного молодіжного співтовариства, активно інтегрується у глобальні економічні, політичні та гуманітарні процеси.

Враховуючи вище зазначене, формування системи ціннісних орієнтацій, які популярно викладені в Українській Хартії вільної людини, в учнівській молоді має здійснюватися на засадах практико-орієнтованого підходу на основі урізноманітнення форм роботи з ними, з метою виховання самостійної

особистості, відповідальної за власне життя та життя країни, активного члена громадянського суспільства.

Одним із головних завдань в умовах гібридної війни Російської Федерації проти України має стати формування в учнівській молоді національних цінностей як світоглядних засад української громадянської ідентичності. Це стане фундаментом консолідації українського суспільства та світового українства, сприятиме сталому розвитку держави, що особливо важливо в умовах захисту територіальної цілісності України від російсько-терористичної агресії.

Формування громадянської ідентичності української молоді має бути невід'ємною складовою у навчально-виховному процесі.

Відомий український учений професор Валентин Яблонський наголосив: «Щоб пропоновані моральні засади сучасного українця стали змістом його життя, потрібна велика просвітницька робота, необхідно сповна використати інтелектуальний потенціал нашої інтелігенції. Отже, від нас, від нашої участі в реалізації положень Хартії залежить, чи буде наш громадянин вільною чи підневільною людиною; чи стане українець українцем, чи відчує він себе таким, чи йому це байдуже; чи буде він активним громадянином, у якого болить душа за стан наших справ і яким чином він підключиться до подолання нашого безладу, до наведення порядку у своїй хаті; чи буде він любити свою Вітчизну, своїх людей, свою справу, яку він робить, і чи ця любов буде взаємною; чи буде він у своїй роботі мислити і як мислити, що буде епіцентром його мислення; чи буде наш українець господарем у своїй хаті, в своїй Вітчизні і чи відчують співгромадяни і держава результати цього господарювання; чи буде наш громадянин лідером у своєму співтоваристві, на своїй роботі, у виконанні планів державного будівництва; чи суспільство, яке сформувалося у нас, відкрите для спілкування та співпраці з іншими суспільствами, чи визнають вони його таким і чи готові співробітничати з нами; нарешті, чи наша держава успішна і є учасником демократичної спільноти народів, чи її туди не запрошують, перекривають шлях перед нею?».

Для більш конкретної реалізації Програми пропонуємо кожному загальноосвітньому навчальному закладу визначити свою програму дій. Доцільно активно використовувати заходи, які проводяться щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді для пропаганди цінностей Хартії.. Ретельно продумати види діяльності по кожному напрямку Хартії, використати досвід проектної діяльності. Але, перш за все, радимо на виховних, інформаційно-просвітницьких годинах, годинах класного керівника, батьківських зборах, конференціях детально ознайомити учнів, батьків з текстом Української Хартії вільної людини. Особливу увагу слід приділити

педагогізації батьків. З цією метою доцільно використовувати активні методи роботи з батьками: тренінги, дискусії, дебати, аналіз ситуацій, які сприяють усвідомленню батьками ролі сім'ї у формуванні пріоритетних цінностей закладених у Хартії. Важливу роль у вихованні дітей та учнівської молоді на цінностях Хартії відіграє педагог, його особистий приклад, його погляди та практичні дії, мають бути взірцем для наслідування. Якість проведеного заходу залежатиме від рівня підготовленості педагогів до кожного заходу; використання різноманітних методів і форм; знання і вмілого врахування вікових й психологічних особливостей дітей; відвертості, емоційності, оптимізму та активної позиції вчителя. Пропаганда цінностей Хартії має здійснюватися кожним педагогом на уроках та в позаурочний час.

Зусилля педагогів мають бути спрямовані на практичну діяльність. Використовуючи різні форми роботи, педагогам слід супроводжувати діяльність учнів 9-11 класів з вивчення, дослідження історії визначних постатей краю (села, міста, району) на тему: «Молодий дослідник року», «Мій край, моя історія жива». Предметом дослідження можуть бути учасники національно-визвольних змагань, митці, вчені, бізнесмени, підприємці, волонтери, учасники АТО тощо. Під час дослідження оцінювати їхній життєвий шлях відповідно до цінностей Хартії. Можна запропонувати учням зробити відео ролики про визначних постатей (з подальшим використанням їх у навчально-виховній роботі.) Рекомендуємо для учнів 1-4 класів провести конкурси малюнків, на кращого декламатора художнього слова на тему: «Чому я люблю Україну», для учнів 5-8 класів – написання есе на тему: «Українська Хартія вільної людини – мій дороговказ», «Як я можу розповісти про цінності ровесникам, батькам». В школах, де є драматичні гуртки, ввести в репертуар вистави «Хартії в історії людства», «Успішні постаті краю через призму цінностей Хартії». Можна провести колективну гру зі створення панно «Жити за принципами Української Хартії вільної людини!», авторський стріт-арт на асфальті крейдою (малюнок відповідно до напрямку Хартії); гру-репортаж «Видатні імена сучасної України, які живуть за Хартією»; звіт-мандрівку «Бути господарем»; презентацію ролика «Бути активним громадянином», акцію-пересувну виставку «Бути успішною державою». Звертаємо увагу керівників Євроклубів на проведення заходів за напрямком Хартії «Бути учасником демократичної спільноти».

Класні керівники можуть запропонувати учням вести записи в особистому зошиті-щоденнику: «Як я живу за цінностями», «Що я роблю для засвоєння і проявлення цінностей в своєму житті (вдома, школі, громаді)» і надалі спостерігати за змінами, які відбувається в його свідомості, чи самовдосконалюється особистість.

Вагому роль у пропагуванні ідей Хартії, набутті підростаючою особистістю громадянських якостей, соціального досвіду відіграють дитячі та молодіжні громадські організації.

Основними способами використання потенціалу дитячих та молодіжних громадських організацій можуть стати проведення спільних з навчальними закладами просвітницьких заходів популяризації Хартії вільної людини: акції, флеш моби, фестивалі, семінари, тренінги, проекти та інших заходів спрямованих на формування «вільної людини у вільній країні». Окрім цього, до уваги доцільно брати досвід роботи учнівського самоврядування, а саме, проектну діяльність (проекти «Знай наших», «Непоборні»), створення соціальних роликів на тему: «Українська Хартія вільної людини в дії».

Всі напрацьовані матеріали представляти при проведенні конкурсно-ігрових програм, вистав, вікторин, турніру знавців, свят-презентацій, усних журналів, конкурсів-інсценізацій, диспутів, брейн-рингів, круглий столів, прес-конференцій тощо. Пропонуємо учителям-предметникам на уроках з різних навчальних дисциплін, при можливості, наголошувати на формування тих чи інших цінностей закладених у Хартії. Такі уроки можуть бути відкритими для паралельних класів, учнів певної вікової категорії, батьківської громадськості.

Варто активізувати роботу шкільних бібліотек, клубів, музеїв щодо популяризації Хартії.

Зміцнити державу можуть громадяни, які люблять свою країну, свій народ, готові до захисту національних інтересів та розбудови громадянського суспільства, правової демократичної держави в Україні.

Відтак відомі інтелектуали закликають кожного «до найскладнішої у нашому житті роботи: не чекати «золотого віку», не падати духом під тягарем неправди, не ховатися від світу і свого життя, а постійно робити зусилля, які принесуть добро Україні й утвердять нашу Державу як вільну країну вільних людей.

Звертаємо увагу, що на сайті ТОКІППО будуть розміщені допоміжні матеріали з популяризації Української Хартії вільної людини.

Інтернет-ресурси:

[gromada-i-misto.org/Ініціатива-1-грудня-в-Тернопільській області](http://gromada-i-misto.org/Ініціатива-1-грудня-в-Тернопільській-області)

https://uk.wikipedia.org/wiki/Права_людини

https://espresso.tv/.../grupa_quotpershe_grudnyaquot_vpersh...

<https://www.youtube.com/watch?v=LvCWu5jj4BU&t=1508s>

<https://www.youtube.com/watch?v=Pcrj0YrffP0&t=1749s>

https://www.youtube.com/watch?v=XNkcFDkieS0&list=PLANbA__j-DlNzoXQO4XT3Cw2ZAIEl1wfj

<https://www.youtube.com/watch?v=LvCWu5jj4BU&t=1508s>

<https://www.youtube.com/watch?v=Pcrj0YrffP0&t=1749s>